

ANTONI CARRASCO

RECORDA SEMPRE AIXÒ

PREMI MARIAN VAYREDA 2017

Empúries

narrativa

Antoni Carrasco

Recorda sempre això

Premi Marian Vayreda 2017

Editorial Empúries

Barcelona

Aquesta obra ha estat guardonada als premis Ciutat d'Olot amb el LI premi Marian Vayreda 2017, atorgat per la Diputació de Girona i l'Institut de Cultura de l'Ajuntament d'Olot. El jurat estava format per Mita Casacuberta, Josep M. Fonalleras, Carles Batlle, Marta Ramoneda i Josep Lluch.

Primera edició: gener del 2018

© Antoni Carrasco, 2017

© d'aquesta edició: Grup Editorial 62, s.l.u.,
Editorial Empúries
info@grup62.com
www.editorialempuries.cat

Fotocomposició: Lozano Faisano, s.l.

Impressió: Limpergraf

DIPÒSIT LEGAL: B. 28.419-2017

ISBN: 978-84-17016-30-2

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats

Sumari

Misteriosos habitatges	7
Orgullosa de tu	41
Recorda sempre això	63
Minotaure, per exemple	96
Cap mal ni cap bé	140
Ara ja sé qui ets	162
Ploreu per vosaltres	182

Misteriosos habitatges

De vegades, quan em desperto, tinc onze anys.

HAROLD BRODKEY: *Joc*

No he tornat a entrar a la caserna des que en vam marxar. Un dia, la meva mare em va comentar que jo ara, si hi anés, no hi reconeixeria gaire cosa, que el pati era ple de cotxes i que, després d'enderrocar-ho tot, l'havien reconstruït sencera.

—La caserna? —vaig repetir, com si no sabés de què m'estava parlant, com si fos una paraula d'un idioma estranger.

Cap de nosaltres —els meus pares, la meva germana— no convoca gaire aquells anys, un període que no amaguem, però que no esmentem si no és inevitable. Quan en parlem i proposem algun record, algun nom, com aquell dia amb la meva mare, de seguida és un intent que queda mort, perquè no desperta cap dels entusiasmes que m'imagino que són habituals en altres famílies quan rememoren els progressos dels fills o els anys en què el matrimoni dels pares era més fort.

Els meus records, però, són d'aquest pati de la caserna de la Guàrdia Civil on vaig créixer fins que vaig tenir onze anys.

Vista des de l'aire, la caserna ens hauria semblat, als nens que hi vivíem, una col·lecció gegant de peces de construcció d'un joc infantil. Una esplanada rectangular, amb voreres i bancs, envoltada de cinc blocs de pisos, els cinc grups numerats on vivíem distribuïdes totes les famílies. L'escola era al primer grup; el bar i menjador, al tercer; la capella, al quart; el calabós, al cinquè. No tinc la sensació que fos un espai d'exclusió, una illa enmig de la ciutat; en tot cas, no la tenia llavors. Hi vivíem com uns llogaters estranys. Entre els cinc edificis hi havia, de fet, una certa jerarquia, una divisió gairebé social. Al cinquè grup, el nostre, alguns dels pisos estaven deshabitats, reservats, perquè era on anaven a viure les noves famílies que arribaven a la caserna i que, des d'allà, esperaven durant un temps, sovint anys, passar a alguna de les altres escales. El que unia totes les famílies, el tret comú que traspassava procedències i plans de futur, era la sensació de provisionalitat, de saber que aquell pis de la caserna era prestat, no era encara la casa de debò: cap dels que hi vivíem considerava aquella casa que ens havien adjudicat com a definitiva, perquè sabíem que duraria el mateix que la destinació del pare. Tots feien el mateix que nosaltres: cobrir les cadires amb plàstics, guardar mobles i objectes per quan marxéssim i comptéssim amb un pis propi, en una vida civil a fora de la caserna. La gran majoria de les famílies situava aquell futur en una ciutat diferent. Només

unes quantes sortiríem d'allà amb una mudança petita per canviar-nos de barri.

La meva mare em va dir que el diumenge anterior hi havia tornat, hi havia anat a missa, amb el meu pare.

Vaig haver de pensar un moment. Octubre. Uns dies abans jo havia llegit al diari que havien estat a punt de suspendre-hi la festa; pels atemptats, en senyal de dol i com a mesura de seguretat.

—Encara munten l'escenari i hi fan actuacions? —li vaig preguntar a la meva mare.

—Crec que sí —em va contestar—, però no n'estic segura. A la nit fa anys que no hi anem.

Li vaig dir que de vegades me'n recordava d'aquelles festes de quan jo era petit, sobretot de l'última, just unes setmanes abans de marxar de la caserna, quan hi va actuar un faquir.

—És veritat —em va dir ella, i tots dos vam somriure—. Com te'n pots recordar?

—Imagina't —li vaig contestar—. Per a un nen de deu anys, una cosa així és inoblidable.

Un vent suau movia les banderetes i els triangles de paper, aguantats en cordills, que travessaven el pati de la caserna, guarnit per a la festa. Tothom se n'havia rigut quan a l'escenari havia sortit aquell home que semblava anar en calçotets; havia presentat un llit que era una fusta coberta fins a l'últim racó amb uns claus i volia que a nosaltres ens semblessin puntes d'espases.

—Hi ha una boleta molt petita a cada punxa —em

va dir en Yuli, a cau d'orella—. Nosaltres no ho veiem des d'aquí a baix. Però m'ho ha dit el meu pare. Que és com les banyes dels toros quan fan trampa. Aquest és el truc.

El faquir havia fet pujar a l'escenari un pare del públic, un caporal que vivia al primer grup.

—Segur que li ha dit que ens digui a nosaltres que punxa molt —va afegir en Yuli—. Segur que s'ha posat d'acord amb ell abans de fer-lo pujar.

Dues files davant nostre es va aixecar un altre dels pares.

—Escolta —va cridar al que havia pujat a l'escenari, quan el faquir li va dir que s'estirés sobre el llit de claus—, no et facis l'adormit, que et toca entrar de guàrdia.

Una altra riallada va recórrer tot el pati. La dona que feia d'ajudant del faquir també es va sentir obligada a somriure. El guàrdia s'hi va negar, a estirar-se al llit de claus, i el faquir va fer com si l'hi obligués. Després, va ser ell mateix, el faquir, el que es va disposar a jeure-hi, fent molta comèdia, amb gestos exagerats de precaució per la imminència d'un gran risc.

—El cor és un òrgan amb el qual resulta molt perillós jugar —ens va avisar, cridant, i li va demanar a la dona que li prengués el pols durant l'experiència—. Perquè em pugui socórrer en cas que, en contra dels meus desitjos, la prova no vagi com espero i evitar així un accident que podria ser molt desagradable per a tots vostès.

El faquir es va estirar sobre el llit de claus i li va fer un gest a la dona. Ella va indicar al pare que havia pu-

jat a l'escenari que es colloqués dret sobre el faquir, amb un peu sobre l'estómac i un altre sobre les cames.

—Diuen que si et concentres molt —em va dir en Yuli a mi—, pots arribar a no sentir res, cap fiblada. Però són boles petites, segur. Si no, ja veuràs com al final ho guarden tot de seguida, sense ensenyar res a ningú.

En Yuli sempre estava així, dient que n'estava segur de tot: sempre manant, però sempre nerviós. De vegades em feia por i d'altres pena, encara que no tanta com la meva mare em deia que me n'hauria de fer, perquè jo no sabia la sort que tenia de tenir mare, i no com ell, en Yuli, que havia de travessar molts migdies el pati de la caserna fins al menjador, perquè li omplissin un cistell amb tres carmanyoles i dues ampolles. En Yuli vivia al quart grup, cuidat pel seu germà, en Bernardo. En aquella època el seu pare estava al calabós. La seva mare, fins que va morir, havia estat de les poques que tenien el pis muntat com si allí s'haguessin d'estar molt més temps: en Bernardo, un adolescent, necessitava un lloc per convidar ell també els amics que tenia de fora de la caserna; per això, en aquell pis hi havia una atmosfera de complexitat, de reflex de la vida de l'exterior. Allà escoltàvem discos i hi construïem figures de mecano; allà m'havia quedat jo algun dia fins tard, i m'hi havia hagut d'anar a buscar la meva mare. Érem un veïnat sense telèfons.

La nit d'aquella festa d'octubre en què va actuar el faquir, en Yuli i el seu germà havien sopat amb el seu pare, a qui havien deixat sortir, vigilat, al menjador del bar, amb els guàrdies solters i la gent del carrer que

deixaven entrar a la caserna perquè eren de confiança. El menjador era ple aquella nit i hi feien un sopar especial. La línia de finestres de la sala oferia sobre el pati una llum daurada; les taules de quatre eren al costat mateix dels porticons oberts i des de fora s'hi sentia el soroll dels plats. Els que hi sopaven semblaven els passatgers d'un tren aturat.

El faquir es va aixecar del llit de claus. Des d'on érem nosaltres, vaig veure que tenia el cos recorregut per uns punts petits, que devien ser els impactes dels claus a la seva pell. Es va apropar a un dels dos focus i es va girar cap a nosaltres perquè hi ressaltés la sensació mat, malaltissa, dels braços, les cames, l'esquena. Va haver-hi uns instants de silenci tens a tot el pati, com si el faquir ens estigués mostrant les conseqüències de la nostra incomprensió en el seu cos. Fins que algú va dir que semblava que tingués la varicel·la i va provocar una altra riallada, més curta.

—Això no és res —va dir en Yuli—. Si li hagués fet mal, li sortiria sang. —Em va mirar per constatar que la seva suposició era per a mi una certesa sense dubtes.— El meu pare n'està tip, de veure actuacions d'aquestes. I ens ho ha explicat cinquanta vegades, a en Bernardo i a mi, que tot és mentida.

L'ajudant del faquir va travessar l'escenari fins a un racó on hi havia una mena de paraigüer del qual sobresortien els mànecs d'uns pals de fusta. En va treure un i el va mostrar al públic, estenent els braços cap endavant com si el pal fos una vareta. L'hi va donar al guàrdia que havien fet pujar i que ara ja havien convertit en un pallasso, el que pagaria per tots nosal-

tres. El guàrdia va agafar el pal i, sense saber què fer-ne, el va deixar inclinat, fent-lo descansar a terra com si fos una espasa de joguina. La dona li va ensenyar, enfadada, que havia d'aguantar-lo recte. El pal tenia a la punta un mocador o un drap petit embolicat. El faquir va agafar una cigarreta de la taula on tenia els estris de màgia i li va demanar foc al guàrdia, que amb la mà que tenia lliure es va treure un encenedor de la butxaca. El faquir va acostar la cara i va encendre la cigarreta. Va fer una pipada, va apropar amb un gest ràpid la punta encesa al drap del pal i va fer un salt enrere per fugir de la flamarada que va convertir el pal en una torxa. En uns moments, de l'escenari va començar a baixar una olor forta de petroli. Després, la dona va donar uns altres dos pals al faquir. El faquir se'ls va apropar a la boca i va enviar a l'aire bafarades de foc, amb displicència, com si el que es traguéss de la boca no fossin flames, sinó trossos de cendra molestos que li portés el vent d'aquell públic inculte. Es notava que volia afanyar-se per acabar l'actuació, per plegar i sortir d'allà. Va beure aigua d'un got.

Un cop que el faquir va acabar de beure, la dona va tornar a omplir d'aigua aquell got, i un altre, i els va col·locar cadascun en una cadira; sobre cada got, va fer-hi descansar un extrem d'un bastó. El faquir va agafar un altre dels pals, l'últim, ens el va ensenyar i, de sobte, va donar un cop fort i sec al primer bastó, que va quedar partit, sense que els gots es trenquessin ni se'n vessés l'aigua. El faquir es va girar cap a nosaltres amb el pal a la mà, va saludar i va intentar arren-

car uns aplaudiments amb un posat digne, orgullós: va assenyalar, primer, l'ajudant i, després, les restes del naufragi de tots els seus trucs: el llit de claus i els focs apagats i els gots plens d'aigua. Va reclamar de nou la dona, com si fos ella la que interpretés una demostració de domini; va assenyalar també el pare que havia fet pujar a l'escenari, que ara era en un racó, dret, i per al qual va demanar també un reconeixement, abans de donar-li permís per baixar. L'únic que va aconseguir, però, amb tot el cerimonial, va ser augmentar les riallades d'aquell públic que, per a aquell faquir, com per a la resta d'actuacions que desfilaven per l'escenari en la festa anual de cada dotze d'octubre, la patrona de la Guàrdia Civil, era el símbol de la degradació de la seva carrera artística.

El faquir va aixecar la mirada i va fer un clic amb els dits que va semblar dedicat a les estrelles; per un al·taveu, va començar a sonar una música oriental. L'ajudant va col·locar una corda gruixuda sobre el terra, entrotllada com una mànega. De seguida, al so de la música, la corda va començar a desplegar-se i a enlairar-se, com les serps dels tebeos. Aleshores sí que el faquir va aconseguir un silenci complet al pati de la caserna. La corda s'aixecava, demanada des de dalt, des de la nit, per sobre de l'escenari, reclamada per algú invisible que l'anés tibant i, al final, l'aguantés. Des de les files de cadires del pati, la corda feia l'efecte de tremolar i de desplaçar-se una mica cap a nosaltres: un estel vigilat pel faquir, preciós per a ell com una bombolla de sabó. L'ajudant es va ajupir, va fer la cadireta per al faquir amb les dues mans. El faquir, amb un salt petit,

gràcil, va posar-se sobre les mans de la dona, sense que ella demostrés cap senyal de dolor. La corda es va acabar de desplegar, fins que va quedar tan rígida que hi va poder començar a grimpar el faquir, prim i despullat, una llagosta en una branca: en uns segons, va desaparèixer de la nostra vista, al mateix temps que, a poc a poc, va anar desapareixent la corda, darrere seu. La dona va aprofitar per abandonar, també ella, l'escenari per entre un dels plecs de la cortina que tapava el mur del fons. Tothom es va quedar paralitzat: una tribu astorada per l'actuació i els trucs d'un foraster.

—Quin cabró —va exclamar en Yuli, mirant amunt, al cel buit per sobre de l'escenari—. Per on ha escapat?

—No ho sé —vaig admetre—. Deu haver aprofitat que miràvem cap a un altre cantó per saltar.

En Gayarre, el guàrdia que cada any feia de presentador de la festa, va pujar a l'escenari per l'escala del costat amb dos salts ràpids.

—El faquir Kirman —va cridar. Semblava que ell l'estigués veient des d'allà dalt, que l'hagués descobert enmig del públic, amagat entre nosaltres amb un últim engany. Va demanar que aplaudíssim el faquir i l'ajudant, però no ho va aconseguir, com tampoc que ells tornessin a saludar, des d'on haguessin desaparegut.— El faquir Kirman —va repetir, més fluix, amb decepció.

En Gayarre havia estat actor còmic en una companyia de tercera que havia recorregut tot Espanya. Ens ho havia explicat ell mateix a l'escola de la caserna un matí que l'havia convidat la mestra. Un passat de postguerra. Després, havia entrat a la Guàrdia Civil.

I fins ara, ens havia dit amb un somriure de nostàlgia, de resignació. Quan l'hi vaig explicar al meu pare, es va posar a riure i em va dir que no li féssim cas, però no perquè fos mentida, va admetre. Les nits de la festa d'octubre, any rere any, en Gayarre duia la mateixa jaqueta de lluentons vermells, amb unes solapes molt amples, i uns pantalons amb una cinta cosida al llarg de la cama. Un vestit conservat del seu temps anterior.

Va dir que faríem un descans. Però que no marxéssim, senyores i senyors, perquè ens esperava el final. I ens podia assegurar que aquest any no ens ho podíem perdre. La gent se'n reia, de l'esforç d'en Gayarre, de la seva retòrica que volia convertir aquell pati de caserna en una plaça major, i l'actuació final en una apoteosi. Cada any, com a cloenda de la festa, hi havia sempre la sorpresa que preparava i anunciava ell mateix, l'únic que representava que la coneixia, i la d'aquest any, l'últim en què l'actual coronel seria a la caserna, havien dit que seria una sorpresa molt gran. Un any hi havia actuat l'Ana Kiro, que era filla d'un guàrdia gallec que havia estat destinat allà i tots la teníem com una mena d'orgull local. I un altre any, la Conchita Bautista. I els Hermanos Calatrava. I un altre, una parella de nois bessons, clenxinats, amb una jaqueta verd fosc i una vora de vellut que n'emmarcava les solapes, enfrontats idèntics com dos miralls: van tocar, interminables, guitarra contra guitarra, el que van dir que era una transcripció d'una sonata, i això va fer tanta gràcia com aquella altra nit el nom del faquir.

• • •

Les files de cadires de tisora havien quedat desordenades. Durant el descans, moltes de les famílies s'havien aixecat i havien format cercles davant de les entrades dels grups i del menjador, on guàrdies que feien de cambrers civils amb jaquetes blanques s'afanyaven a desparar les taules. Tres guàrdies més, també sense uniforme, amb granotes blaves, un d'ells enfilat en una escala, aprofitaven el descans per col·locar més banderes i bombetes sobre uns fils a l'espai anterior al túnel de l'edifici dels caps. Muntar la festa volia dir dos dies de feina, i de vegades s'havia d'acabar de preparar mentre la celebràvem. A les primeres files del davant, les úniques mig ocupades, hi havia les dones dels guàrdies que no tenien fills, molt ben arreglades, i en un dels extrems, els adolescents de la caserna, com en Bernardo, el germà d'en Yuli, que formaven un grup d'exclusió que vivia un estranyament indefinit, la imitació pàl·lida de la vida del carrer: amb ells, hi havia nois convidats de l'institut, dels magatzems, dels tallers. Era per a molts d'ells la primera vegada que entraven en una caserna i tenien l'expressió d'estiuejants joves de ciutat al firal d'un poble. Al mig d'un altre grup de cadires posades en cercle, les nenes de la caserna. Una d'elles era cega. Vaig pensar que les altres li explicaven el que havia fet el faquir a l'escenari. Els pals. El llit de punxes. El foc per la boca. La desaparició. Com s'ho devia imaginar ella. Se'n feia un tip de riure.

—Com creus que deu ser viure a fora de la caserna? —li vaig preguntar un dia a en Yuli, quan jo ja sabia que nosaltres, la meva família, aviat n'hauríem de marxar.

—Divertit —em va contestar—. Deu ser divertit viure en una casa i que en cada pis el pare treballi de coses diferents. Metges. Tu què dius que fa el teu pare quan t'ho pregunten al col·legi?

—Que treballa en una oficina. Però m'ho pregunten molt poc. Com si ja ho sabessin i els haguessin prohibit de preguntar-m'ho.

—Sí, és veritat —va admetre en Yuli—. A quina escola aniràs ara?

—A una de molt gran. En un carrer al començament d'una muntanya. També són hermanos, però d'uns altres. El meu pare va dir que podria anar-hi després de Nadal, encara que ja haguessin començat. La que està contenta de marxar és la meva mare.

—Ja m'ho imagino. S'assembla molt més a les mares del col·legi que a les d'aquí. La meva també n'estaria contenta, de marxar, si fos viva. Però quan el meu pare surti del calabós, ens haurem d'esperar encara molt més temps...

El pare d'en Yuli va aparèixer a la porta del bar, va veure el seu fill i se'ns va apropar. Darrere seu, un guàrdia tenia com a missió acompanyar-lo a tot arreu i, al final de la nit de la festa, retornar-lo al calabós. El guàrdia es va apujar el cinturó amb la pistola penjada al costat i es va posar les mans a les butxaques, un gest prohibit quan algú anava d'uniforme.

—Qui hi havia ara a l'escenari? —ens va preguntar el pare d'en Yuli.

—Un faquir —li va contestar en Yuli.

El seu pare va semblar, durant uns segons, que busqués el significat d'aquella paraula.

—Sí, ja he sentit alguns al bar que deien que hi havia un xalat que s'estava empassant ganivets...

—Oi que tu dius que als claus del llit hi ha boletes?

El pare d'en Yuli va semblar sorprès per la importància que el seu fill havia donat a aquell comentari, com si fos una prova davant dels altres de la seva pròpia fiabilitat, de la seva innocència.

—Algunes vegades —ens va dir.

Es va mirar el guàrdia que el vigilava, va semblar buscar en la seva expressió alguna clau, però només hi va trobar la cara del company que, un pas enrere, vigila que la insolència de la borrarxera no es converteixi en una provocació. L'olor del vi i la del sopar se li barrejaven en la roba: aquella nit el pare d'en Yuli tenia una imatge de necessitat, de variant estranya d'una vida familiar; altres dies que el deixaven sortir, desprenia, en canvi, una sensació d'amença. Alguna tarda, el treien del calabós entre dos guàrdies. Sortien llavors a la porteria del cinquè grup, el nostre, i jo els veia avançar, molt a poc a poc, sobretot el pres: semblava que li costés reconèixer l'esglaó que el portaria a la llum de l'exterior. Em creuava amb ell al vestíbul i jo abaixava el cap, sense voler trobar-me amb els seus ulls. Quan el meu pare era un dels dos guàrdies que el custodiaven, em tocava l'espatlla amb un gest que volia dir no t'espantis, no li farem res, només el portem a estirar les cames i a la dutxa. Jo m'esperava que passessin i, després, sortia al pati darrere d'ells. Altres nois formaven altres colles, i també en una ca-

serna hi ha alguna cosa semblant a les males companyies, però els jocs de tots els nens al pati s'aturaven de sobte quan apareixia el pare d'en Yuli, aquell home que ens semblava tan diferent i incompreensible com els nostres pares ho devien ser per als nens de fora de la caserna, del carrer, o per als nostres companys del col·legi de capellans. Més que un pres, el pare d'en Yuli semblava un veí enfurismat, reclòs, no per un càstig, sinó per una decisió de final de vida. Un vidu és un personatge extravagant, gairebé estrambòtic, en una caserna. Molt de tant en tant, el deixaven sortir sense vigilància. En Yuli i en Bernardo l'anaven a buscar aleshores i la resta de nens, durant uns moments, ens els miràvem, observant-los, vigilant-los. El pare, amb una granota blanca tacada, semblava un pintor d'una feina que estigués resignat a no acabar-se mai; en Bernardo, en contrast, impecable; en Yuli, sempre amb pantalons llargs, fins i tot a l'estiu. Tenien un aspecte de trio còmic; travessaven el pati i anaven fins al bar, amb plats i coberts i gots a les mans, com amics solters i inhàbils, alegres malgrat tot, resignats també que la seva soledat, la figura extraordinària que formaven, no els comptés com a redempció de la condemna.

—Una vegada en vaig veure un que feia tota la seva màgia amb la llengua. —El pare d'en Yuli semblava que parlés sol.— Coure un ou. Encendre els cigarrets amb una flama petita que li sortia de la punta de la llengua. Feia servir una llengua de goma i la travessava amb agulles i tothom es pensava que era la seva... —Es va quedar uns moments en silenci, desconcertat per l'engrescament de les seves paraules,

dubtant si continuar, si l'enteníem, com si s'adonés de la nostra edat real.— Sí, és veritat —va afegir—, tot plegat és una presa de pèl.

Van pujar a l'escenari dos guàrdies, van començar a desplaçar les cadires i les taules que havia utilitzat el faquir, i van moure el micròfon cap endavant, just fins al centre de l'espai de fusta, molt atents que un altre guàrdia, a baix, els confirmés que el micròfon quedava situat a la mateixa distància dels dos extrems. Quan en van estar segurs, van fer un senyal a algú i ells també van baixar d'un salt per davant de l'escenari. Els llums de tot el pati es van apagar. L'escenari va quedar desert, només amb el micròfon il·luminat pels dos focus. Va haver-hi, com a reacció, una disminució dels sorolls de les converses i de les rialles de la caserna. Els murmuris es van anar esmoreint fins a un últim esglaó, amb un silenci disciplinat i, a diferència de qualsevol altre teatre, sense necessitat d'avís. Tothom es va afanyar a recuperar el seu seient.

—En Gayarre ha dit que ara farien la sorpresa —va dir en Yuli—. Que seria molt gran.

—Quin maricon —va dir el seu pare—. Aquest sí que viu bé. El nen maco del coronel.

Per l'escaleta lateral de l'escenari va començar a pujar el coronel, amb la mirada baixa. Quan va arribar a dalt, va examinar la tarima de fusta, com si hi busqués algun obstacle, alguna imperfecció que els guàrdies que ho havien preparat s'haguessin oblidat. Va avançar fins al micròfon, lent. No anava d'uniforme; duia un vestit gris, el mocador sortint de la butxaca en tres muntanyetes, una insígnia d'una verge al

trau de la jaqueta creuada i botonada. La clenxa perfecta, l'onda dels cabells dibuixada sobre el front i les ulleres de pasta li donaven una aparença incongruent d'home ric, d'empresari, de metge. La seva imatge de civil feia inversemblant la d'uniforme: la impressió contrària que provocaven els nostres pares. Es va posar la mà esquerra a la butxaca de la jaqueta, deixant el dit gros al descobert, i ja no la va treure durant tota l'estona que va estar parlant: la postura de discurs que devien aprendre a l'acadèmia, amb el cap inclinat cap a un costat, l'altra mà puntuant les seves frases, la vista alta, com si resseguís les paraules i les despengés de les línies que formaven les banderetes davant seu.

Tots manteníem una actitud estricta de respecte. Era de les poques vegades que els guàrdies podien romandre asseguts mentre parlava un superior; escoltaven, però, les paraules que volien ser d'amabilitat del coronel com si fossin d'instrucció. El coronel va dir que sempre portaria al cor aquella caserna, els homes que havia tingut la sort i l'orgull i el privilegi, perquè no era una altra cosa que un privilegi, de poder manar, al servei de la pàtria, com deia el lema de la porta d'entrada del carrer, com volia el duc d'Ahumada i com volia el Caudillo. I va dir que el que volia ell sobretot era que tothom recordés aquella nit com a molt especial i que per això li havia demanat a en Gyarre que aquell any s'hi lluís, en la sorpresa. I que havia volgut mantenir-la tan en secret, la sorpresa, que fins i tot la seva dona s'havia posat gelosa. Tots vam mirar cap al costat de l'escenari, a baix, des d'on l'esposa del coronel ens va tornar la curiositat amb uns ulls i un

somriure freds. Era una dona petita. Semblava, com sempre, que li resultés molt difícil, desagradable, estar dreta allà al mig, haver d'estar tranquil·la entre aquell ambient d'homes, haver d'aguantar la mirada, l'examen dels subordinats del seu marit. Sobre la jaqueta blanca duia un collaret de perles. En el record de les poques vegades que la vaig tenir a prop, l'olor del seu perfum és més forta que la sensació d'humitat i de brutícia de la caserna. Molts comentaven que estava malalta, i no sempre ho deien amb compassió, sinó re-traient-li que no fos capaç d'aguantar, que ens deixés sempre tan malament per no saber fer bé el seu paper, no saber valorar la sort que tenia; en canvi, el coronel era tan bo, un cavaller, quina sort havíem tingut tots, si més no les mares i els nens, perquè els pares també es queixaven que ell no tenia el que calia per ser el cap d'una caserna.

El coronel va recuperar la nostra atenció durant unes quantes frases més i va acabar amb els crits anomenats de rigor. A la Guàrdia Civil, a Franco, a Espanya. Després, un silenci dens: un discurs d'un cap no s'aplaudia. El coronel va tornar a baixar amb molta cura per l'escaleta de l'escenari, i fins que no va ser a baix, ningú no es va moure. Durant uns moments hauria semblat, si ell mateix no hagués anunciat tot el contrari, que no havíem d'esperar res més, que la festa s'havia acabat.

—Ja era hora que se n'anés, el fill de puta aquest —va murmurar el pare d'en Yuli i tant podia referir-se que el coronel hagués acabat de parlar com que esti-gués a punt de deixar de manar la caserna.